

Museus per recuperar la memòria històrica de les dones

Escrit per Sara Cuentas. La Independent
dijous, 6 de desembre de 2018 19:22

Peça de l'exposició permanent del Museu d'Art de Cerdanyola

Al novembre, la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona va dedicar la seva XXXI Jornada al tema "Museu(s) i gènere(s)", per contribuir a la reflexió i el debat entorn de un dels principals reptes que té la societat del segle XXI: la igualtat de gènere en la memòria històrica i la socialització cultural.

El gènere i la sexualitat són elements claus en la cultura, per això no poden estar al marge de les institucions culturals. I així ho van evidenciar les activistes artistes feministes dels anys 60, quan van denunciar l'absència, la invisibilitat de les dones i la seva (infra)representació, a més de la manca del gènere i la diversitat sexual al món de la cultura i específicament dels museus.

Com a institucions que recullen la memòria històrica de la societat, els museus tenen un rol molt significatiu en la lluita per la igualtat de gènere i per tant el repte de generar una manera diferent de llegir, interpretar, visibilitzar, evidenciar i sentir la realitat, la seva història, l'art, la creació i la socialització humana lliures d'androcentrisme i de mirades heteronormatives i que siguin enfortidores la d'una cultura de l'igualtat.

Museus per recuperar la memòria històrica de les dones

Escrit per Sara Cuentas. La Independent
dijous, 6 de desembre de 2018 19:22

Per entendre millor que hi ha darrere d'aquest debat i quines iniciatives es porten a Catalunya,

La Independent

va parlar amb

Txema Romero, director del

[Museu d'Art de Cerdanyola](#)

i

Joan Francès, director del

[Museu i Poblat ibèric de Can'Oliver](#)

, en el marc de la XXXI Jornada al tema "Museu(s) i gènere(s)", organitzada per la

[Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona.](#)

Aquesta jornada va compartir diverses experiències nacionals i internacionals realitzades per diversos museus en relació a la diversitat d'identitats de gènere i sexuals, incloent-hi la reivindicació i visibilització de les dones.

El museu requereix la perspectiva feminista

Txema Romero, expert en art modernista i art contemporani, viu amb molt compromís la transformació d'entendre l'art com l'expressió humana més significativa per a la presa de consciència i el canvi de paradigma dins dels museus. "El museu té poder de transformació a la societat i com espai social ha de trobar referents des de tota la diversitat de persones que vivim a la societat. Ens vam adonar, per exemple que el cent per cent de les peces que teníem posades eren obres d'homes i que les dones era les protagonistes passives del museu. Les dones apareixien a tot arreu de la iconografia del museu modernista però no tenia cap obra d'una dona artista. Llavors, vam començar a repensar aquest museu, a preguntar-nos si realment reflecteix aquest moviment creatiu on hi haurien de ser les dones. A partir d'aquest inici, van començar a entendre de la imprescindible incorporació de la perspectiva feminista al museu i van reconèixer que teníem una feina molt gran a fer. Així neix la necessitat de treballar el gènere i garantir la presència de les dones al museu".

Museus per recuperar la memòria històrica de les dones

Escrit per Sara Cuentas. La Independent
dijous, 6 de desembre de 2018 19:22

Txema Romero, director del Museu d'Art de Cerdanyola

Per la seva part, **Joan Francès** explica que "el museu és el resultat de la mateixa experiència personal, és a dir, jo dirigeixo un museu el qual està format en la seva majoria per dones i acabes tenint la convicció que el feminisme no ha de ser una qüestió que es viu de manera semàntica, sinó que ha de ser propositiu a les maneres de veure la realitat des del punt de vista divers i igualitari. Per exemple hi ha una manera específica d'entendre, d'especificar i resoldre conflictes, hi ha una manera d'entendre les relacions i evidentment et fa tenir noves pràctiques i una nova metodologia des de la visió feminista, és la conseqüència lògica de convertir-ho en projectes, activitats, exposicions i en el nostre cas va sortint de manera natural, encara que és un repte.

Fets evidents d'un androcentrisme que cal superar

"Vam identificar que de 300 peces exposades no n'hi havia cap realitzada per una dona i cercant informació vam identificar dones artistes vinculades a aquesta colònia d'artistes que ara són el fil conductor del Museu d'Art de Cerdanyola. Actualment, estem treballant amb dues artistes importants: Laura Albéniz, il·lustradora i pintora i Ana María Smith que ara mateix ningú coneix perquè va estar absolutament esborrada de la història. Tenim clar que les exposicions d'art contemporani haurien de tenir cura d'aquesta perspectiva d'una manera normalitzada. I és

Museus per recuperar la memòria històrica de les dones

Escrit per Sara Cuentas. La Independent
dijous, 6 de desembre de 2018 19:22

---

que avui en dia el 50% de les artistes que exposen són dones. Hem arribat a una igualtat de producció artística d'alguna manera natural en l'art contemporani i en canvi tenim una feina molt gran en el món històric perquè primer hi ha menys dones artistes i segon perquè la historiografia va esborrar-les", reflexiona **Txema Romero**.

Joan Francès assenyala que "és precís superar la mirada androcèntrica de les memòries que recullen els museus. Ens hem adonat que les dones són culturalment més actives. No fa massa que va sortir una notícia al diari que deia que la majoria del públic de la temporada alta en els museus són dones. En la nostra experiència hem vist que les dones tenen un paper fonamental en l'organització del lleure de la família i òbviament d'elles mateixes, per tant és un públic que hem de cuidar, si no per militància ni que sigui per interès perquè en el fons aquest paper de logista que ha tingut en certa manera la dona hem d'aprofitar-ho, i a la vegada donar resposta als seus interessos. No podem tractar a les dones simplement com unes clientes i no donar resposta a les seves prioritats, a les seves necessitats o prescindir de la seva visió, del seu sistema de valors o de les seves emocions, per tant com que som un museu acollidor evidentment ens hem de preocupar de tota la gent, de les que són més properes, més propícies, les que són el nostre suport i les que ens ajuden a muntar aquesta comunitat a l'entorn.

Superar els prejudicis per transformar i acollir a les persones

Romero ens diu que en aquesta transformació dels museus en espais acollidors i democratitzadors des d'una perspectiva de gènere ha trobat moltes persones aliades, però en relació a incorporar la diversitat del col·lectiu LGTBI hi ha hagut dificultats. "Primer, perquè en el camp de l'art la vida, la sexualitat i l'amor estan absolutament units i vinculats, formen part de la mateixa expressió creativa. A les persones no ens importa parlar de Machado i dels poemes dedicats a la seva dona, però sembla que quan parles d'un artista que és homosexual, és un tema privat, que no està vinculat l'art o a una obra. Això neix absolutament d'un prejudici, de considerar això com un fet negatiu. Llavors, ens vam trobar aquesta problemàtica amb algun artista, o fins i tot amb la seva família o bé amb el món que l'envolta perquè no estava gaire predisposat. Això amb el tracte i el treball que s'ha fet s'ha aconseguit normalitzar. Per exemple, el cas d' Ismael Smith, un artista que sempre protagonitza una de les nostres sales del museu i que en el nostre programa d'igualtat i de LGTBI és uns dels pilars fonamentals. És un artista que durant molts anys va patir un triple estigma, per ser d'origen jueu, per ser homosexual i per haver estat diagnosticat amb un trastorn mental. Varen acabar tancant-lo en un psiquiàtric i probablement per la seva homosexualitat perquè tot està vinculat. Per tant,

Museus per recuperar la memòria històrica de les dones

Escrit per Sara Cuentas. La Independent
dijous, 6 de desembre de 2018 19:22

---

d'aquests tres punts no es podia parlar. Hi havia un punt greu d'autocensura des de nosaltres mateixos, i en el moment que ho evidenciem ens hem adonat del gran potencial que tenia. Perquè d'una banda sense aquests tres punts no pots entendre la seva obra si vas al museu, seria una obra d'art buida. És evident que hi ha obres que parlen de les persones LGTBI i d'una manera claríssima, i és que després ens hem adonat del poder màgic que té l'art perquè ens trasllada a una època, a la intimitat de la vivència d'una persona i en el fons parla de l'esser humà, fet que té una contemporaneïtat enorme. L'art és com un mirall i ens sentim reflectits encara que tingui vint, quaranta, cent o dos mil anys, en el qual hem d'utilitzar l'art, aquestes vivències i aquest tros d'ànima de les persones per parlar de la societat actual, per parlar d'aquests neguits i per trobar referents.

Es molt emocionant quan ve una persona, sobretot una persona gran que troba un referent al museu, de la seva pròpia identitat quan no fa gaires anys que tot això estava molt reprimat. I sobretot una persona LGTBI que ve al museu i troba un referent de la sexualitat que ha estat reprimida i es reconeix en la manera d'estimar. És emocionant".

"Els museus han de ser acollidors para integrar-se en la comunitat d'un territori. És en aquest nucli de relació on és molt fàcil treballar l'igualtat de gènere. En el camp dels museus la història real la fan els personatges anònims, els que no tenen veu, per tant la nostra tasca és valorar i evidenciar tots aquells sectors, personatges, condicions no visualment manifestes", afegeix Joan Francès.

Joan Francès, director del Museu i Poblat ibèric de Can Oliver

Els museus: un espai de socialització

"És un deute que tenim amb la història que ha estat invisibilitzada, el fet de reconèixer que els museus son un espai de socialització. No es una feina que podem o no podem fer, és un deure. Hem de repensar els museus i fer relectures des de la perspectiva contemporània i des de la perspectiva de gènere. El museu ha d'esdevenir un aparador de la diversitat de la nostra cultura, de la nostra societat, dels errors del nostre passat, dels reptes del nostre futur i també es un lloc que l'hem de repensar com un concepte del benestar i per tant totes les aportacions hi han de ser representades", assenyala Txema Romero.

Per a Joan Francès "és important començar des de l'estructura organitzativa dels museus. No es tracta de fer activitats amb perspectiva de gènere només en l'àmbit extern. S'ha de tenir una pràctica que es faci per sistema. Per exemple, a la jornada es parlava de la importància d'evitar fer un tractament estanc de les dones, si no confrontant-lo amb els altres gèneres. En aquest cas hem tingut una dificultat afegida perquè l'arqueologia té les limitacions evidents de la distància en el temps, on elles i les seves aportacions han estat invisibilitzades i es va interpretar que les dones no tenien res a aportar o no existien com productores ni de cultura, història ni d'art. I en l'exposició permanent de Can Olivé hem fet que la mateixa estructura museogràfica evidenciï aquesta confrontació entre els gèneres i faci valdre i en manifesti les aportacions de les dones en les societats antigues".

Museus per recuperar la memòria històrica de les dones

Escrit per Sara Cuentas. La Independent
dijous, 6 de desembre de 2018 19:22
